

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Κώδικας Ψηφιακής Διακυβέρνησης (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) -Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, μετά την επεξεργασία του από τη Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από τρία Μέρη (Α΄-Γ΄) και διακόσια τριάντα δύο (232) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου. Στο σχέδιο νόμου προσαρτώνται 13 Παραρτήματα (I-XIII), τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του.

Διά των ρυθμίσεων του Μέρους Α΄, το οποίο διαρθρώνεται σε δέκα έξι (16) Κεφάλαια (άρθρα 1-108), εισάγεται προς ψήφιση «Κώδικας Ψηφιακής Διακυβέρνησης», στον οποίο, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, «συγκεντρώνονται και επικαιροποιούνται (...) διατάξεις από διάσπαρτα νομοθετήματα (...), ενώ προστίθενται και νέες διατάξεις προκειμένου να συγκροτηθεί η απαραίτητη θεσμική και νομοθετική βάση πάνω στην οποία θα εξελιχθεί το Ψηφιακό Κράτος την επόμενη δεκαετία».

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 1-4), υπό τον τίτλο «Σκοπός-Πεδίο εφαρμογής-Ορισμοί-Γενικές αρχές», ορίζεται ο σκοπός και το πεδίο εφαρμογής του Κώδικα, από τον οποίο εξαιρούνται τα συστήματα επικοινωνι-

νιών και πληροφορικής που αφορούν εθνικά διαβαθμισμένες πληροφορίες και για τα οποία εφαρμόζονται οι διατάξεις του Εθνικού Κανονισμού Ασφαλείας (Ε.Κ.Α.) (άρθρο 1), τίθενται οι αναγκαίοι ορισμοί για την εφαρμογή του Κώδικα και οι γενικές αρχές που τον διέπουν (άρθρα 2-3), και διευκρινίζεται ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα αφορά και στα ηλεκτρονικά έγγραφα, μπορεί δε να ασκηθεί και με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) (άρθρο 4).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β´ (άρθρα 5-10), υπό τον τίτλο «Σύστημα διακυβέρνησης», προβλέπεται η αποτύπωση της εθνικής ψηφιακής στρατηγικής, με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, σε «Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού» και η υποχρέωση εναρμόνισης με αυτήν όλων των έργων Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) (άρθρα 5-6), συνιστάται «Συντονιστική Επιτροπή Ψηφιακού Μετασχηματισμού» με εκτελεστικό της βραχίονα το «Εκτελεστικό Δίκτυο Ψηφιακού Μετασχηματισμού» (άρθρα 7-8), ορίζονται σε κάθε Υπουργείο, με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού, «Υπηρεσίες Ψηφιακής Διακυβέρνησης» και οι προϊστάμενοί τους «Υπεύθυνοι Ψηφιακών Δράσεων» (άρθρο 9), και θεσμοθετείται ετήσιος διαγωνισμός και ετήσια βραβεία ψηφιακής διακυβέρνησης (άρθρο 10).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ´ (άρθρο 11), υπό τον τίτλο «Προσωπικός Αριθμός», θεσπίζεται «προσωπικός αριθμός (Π.Α.)», ως αριθμός υποχρεωτικής επαλήθευσης της ταυτότητας των φυσικών προσώπων στις συναλλαγές τους με τους φορείς του δημοσίου τομέα, και «Μητρώο Προσωπικού Αριθμού», το οποίο τηρεί η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, ως υπεύθυνη επεξεργασίας και αποκλειστικά αρμόδια για την παροχή υπηρεσιών επαλήθευσης ταυτότητας φυσικών προσώπων (άρθρο 11).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ´ (άρθρα 12-16), υπό τον τίτλο «Γενικές διατάξεις για τα ηλεκτρονικά έγγραφα», καθορίζεται το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων για τα ηλεκτρονικά έγγραφα, με την επιφύλαξη των διατάξεων για την Ενιαία Ψηφιακή Πύλη της Δημόσιας Διοίκησης (άρθρο 12), διακρίνονται τα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα σε πρωτότυπα ηλεκτρονικά δημόσια έγγραφα, ηλεκτρονικά ακριβή αντίγραφα και ψηφιοποιημένα ηλεκτρονικά αντίγραφα, και προβλέπεται ότι όλες οι διαδικασίες διαχείρισης δημοσίων εγγράφων πραγματοποιούνται αποκλειστικά μέσω Τεχνολογιών Επικοινωνίας και Πληροφορικής (Τ.Π.Ε.) (άρθρο 13). Επίσης, ορίζεται το κύρος και η αποδεικτική ισχύς των ηλεκτρονικών δημοσίων εγγράφων και των εκτυπώσεών τους (άρθρο 14), προβλέπεται ότι τα ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα που εκδίδονται με χρήση εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή εγκεκριμένης ηλεκτρονικής σφραγίδας γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά (άρ-

θρο 15), και εισάγονται δικονομικές ρυθμίσεις για τα ηλεκτρονικά έγγραφα (άρθρο 16).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ε΄ (άρθρα 17-21), υπό τον τίτλο «Ενδοδιοικητική οργάνωση ψηφιακής διακυβέρνησης», ρυθμίζεται, αφενός η ηλεκτρονική διακίνηση δημοσίων εγγράφων εντός του ίδιου φορέα, σε κλειστά πληροφοριακά συστήματα, όπως τα συστήματα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων (Σ.Η.Δ.Ε.) (άρθρο 17), αφετέρου η ηλεκτρονική διακίνηση δημοσίων εγγράφων μεταξύ δημοσίων φορέων, αποκλειστικά με χρήση Τεχνολογιών Επικοινωνίας και Πληροφορικής (Τ.Π.Ε.), η διασύνδεση των εσωτερικών συστημάτων ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων (Σ.Η.Δ.Ε.) με το Κεντρικό Σύστημα Ηλεκτρονικής Διακίνησης Εγγράφων (Κ.Σ.Η.Δ.Ε.), και η απόκτηση ηλεκτρονικών υπογραφών και σφραγίδων για το σύνολο των στελεχών των δημόσιων φορέων από την Αρχή Πιστοποίησης [του] Ελληνικού Δημοσίου (Α.Π.Ε.Δ.) (άρθρο 18). Επίσης, προβλέπεται η τήρηση ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου (άρθρο 19) και ηλεκτρονικού αρχείου (άρθρο 20), και η στατιστική επεξεργασία των σχετικών στοιχείων από τους φορείς του δημοσίου τομέα (άρθρο 21).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου ΣΤ΄ (άρθρα 22-33), υπό τον τίτλο «Παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών-Ενιαία ψηφιακή πύλη της δημόσιας διοίκησης», θεσμοθετείται η παροχή ψηφιακών υπηρεσιών και η διακίνηση ηλεκτρονικών εγγράφων μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr-Ε.Ψ.Π.) (άρθρο 22), προβλέπεται, ως προϋπόθεση παροχής νέων ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, η έγκρισή τους από την Υπηρεσία Συντονισμού Ε.Ψ.Π. της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών (άρθρο 23), ορίζονται οι τρόποι ταυτοποίησης και αυθεντικοποίησης των χρηστών της Ε.Ψ.Π. (άρθρα 24-25), δημιουργούνται «θυρίδες χρηστών» και «θυρίδες φορέων» στην Ε.Ψ.Π. (άρθρο 26), προβλέπεται, μέσω της Ε.Ψ.Π. η δυνατότητα έκδοσης εγγράφων από κάθε φυσικό πρόσωπο και η δυνατότητα αίτησης έκδοσης δημοσίων εγγράφων με αναζήτηση των απαιτούμενων δικαιολογητικών από τον φορέα του δημοσίου τομέα (άρθρα 27-28). Επίσης, ρυθμίζονται ζητήματα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα και φυσικών ή νομικών προσώπων, ζητήματα προσδιορισμού του χρόνου παραλαβής και υπολογισμού προθεσμιών ηλεκτρονικής υποβολής αιτήσεων, δικαιολογητικών κ.λπ. (άρθρα 29-30), ορίζεται ότι η παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, η έκδοση δημοσίων εγγράφων και η εκπλήρωση αιτημάτων πολιτών μπορεί να γίνεται με μερικώς ή πλήρως αυτοματοποιημένο τρόπο, με τήρηση των εγγυήσεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και του ν. 4624/2019 (άρθρο 31), ρυθμίζο-

νται ζητήματα ηλεκτρονικών πληρωμών προς το Δημόσιο (φόροι, παράβολα, πρόστιμα κ.λπ.), αλλά και ηλεκτρονικής καταβολής οφειλών των φορέων του δημοσίου προς φυσικά ή νομικά πρόσωπα (άρθρα 32-33).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ζ΄ (άρθρα 34-35), υπό τον τίτλο «Επικοινωνία και ιστότοποι», προβλέπεται ότι η επικοινωνία των δημοσίων φορέων με τους πολίτες πραγματοποιείται, καταρχήν, με ηλεκτρονικό τρόπο (άρθρο 34), και ορίζονται ο σκοπός, η λειτουργία και οι προδιαγραφές των ιστοσελίδων των δημοσίων φορέων (άρθρο 35).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Η΄ (άρθρα 36-47), υπό τον τίτλο «Ψηφιακή προσβασιμότητα (Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2016, για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα)», ορίζονται: το αντικείμενο των διατάξεων της ψηφιακής προσβασιμότητας, το πεδίο εφαρμογής τους και οι εξαιρέσεις από αυτήν (άρθρα 36-37), τίθενται οι αναγκαίοι ορισμοί (άρθρο 38), αναλύονται οι επιμέρους αρχές της προσβασιμότητας (αντιληπτικότητα, χρηστικότητα, κατανοησιμότητα, σιβαρότητα) (άρθρο 39), προβλέπεται δυνατότητα παρέκκλισης από τις απαιτήσεις προσβασιμότητας και τίθενται τεκμήρια συμμόρφωσης με αυτές (άρθρα 40-41), και περιγράφεται η μορφή και το περιεχόμενο της «δήλωσης προσβασιμότητας», η οποία καθίσταται υποχρεωτική για τους οργανισμούς του δημοσίου τομέα (άρθρο 42). Επίσης, δημιουργείται «Μητρώο Δημόσιων Ιστοτόπων και Εφαρμογών» (ΜΗ.Δ.Ι.Σ.ΕΦ.) (άρθρο 43), επιβάλλεται υποχρέωση ανάρτησης στοιχείων ως προς τη συμμόρφωση των ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημοσίου τομέα με τις διατάξεις του νομοσχεδίου (άρθρο 44), θεσπίζεται διαδικασία υποβολής παρατηρήσεων και αιτημάτων για παροχή πληροφοριών κάθε ενδιαφερομένου (άρθρο 45), προβλέπεται μέριμνα για την επιμόρφωση του προσωπικού του δημοσίου και για την ευαισθητοποίηση του κοινού ως προς τις απαιτήσεις προσβασιμότητας (άρθρο 46), και θεσπίζεται διαδικασία παρακολούθησης της συμμόρφωσης των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας και υποβολής εκθέσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και προς τη Βουλή (άρθρο 47).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Θ΄ (άρθρα 48-58), υπό τον τίτλο «Υπηρεσίες εμπιστοσύνης», ορίζεται η αρμοδιότητα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης ως προς το θεσμικό πλαίσιο των «υπηρεσιών εμπιστοσύνης» και ως προς τη σύναψη σχετικών συμφωνιών με κράτη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρα 48-49), προσδιορίζονται η νομική ισχύς εγγράφων με ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα, η ακεραιότητα των δεδομένων που απο-

στέλλονται με την ηλεκτρονική υπηρεσία συστημένης παράδοσης και η ευθύνη των παρόχων υπηρεσιών εμπιστοσύνης (άρθρα 50-52), ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την ισχύ, το περιεχόμενο, την αναστολή ισχύος και την ανάκληση των «πιστοποιητικών υπηρεσιών εμπιστοσύνης» (άρθρα 53-55), θεσπίζονται διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης διατάξεων που διέπουν τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης (άρθρο 56), ορίζεται η μέθοδος ταυτοποίησης πριν από την έκδοση πιστοποιητικού υπηρεσίας εμπιστοσύνης (άρθρο 57) και καθορίζονται η αρμοδιότητα της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου (Α.Π.Ε.Δ.), ως πάροχος υπηρεσιών εμπιστοσύνης του Ελληνικού Δημοσίου και η δομή αυτής (άρθρο 58).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι' (άρθρα 59-74), υπό τον τίτλο «Ανοικτά Δεδομένα και περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα (Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ης Ιουνίου 2019, για τα ανοικτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση των πληροφοριών του δημοσίου τομέα-αναδιτύπωση)», ορίζονται το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής των ανοικτών δεδομένων (άρθρο 59), εισάγονται ορισμοί εννοιών σχετικών με την εφαρμογή του συγκεκριμένου Κεφαλαίου (άρθρο 60), καθορίζονται οι γενικές αρχές που διέπουν τη διάθεση των ανοικτών δεδομένων (άρθρο 61), και ρυθμίζεται η διαδικασία επεξεργασίας αιτήσεων περαιτέρω χρήσης σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διαδικτυακή διάθεση εγγράφων σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο (άρθρο 62). Επίσης, ρυθμίζεται η διάθεση συνόλων δεδομένων μέσω διαθέσιμων μορφοτύπων (άρθρο 63), ορίζεται ότι, κατ' αρχήν, η περαιτέρω χρήση των εγγράφων λαμβάνει χώρα δωρεάν και μόνο κατ' εξαίρεση είναι δυνατή η ανάκτηση οριακού κόστους (άρθρο 64) και εισάγεται η υποχρέωση των φορέων δημοσίου τομέα να ενημερώνουν εγγράφως τους αιτούντες έγγραφα για περαιτέρω χρήση, σχετικά με τη δυνατότητα άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής (άρθρο 65). Εν συνεχεία, μεταξύ άλλων, ορίζεται η κατ' αρχήν περαιτέρω χρήση εγγράφων, χωρίς όρους, και η κατ' εξαίρεση πρόβλεψη χορήγησης σχετικής άδειας (άρθρο 66), ρυθμίζεται η τήρηση του Μητρώου Ανοικτών Δεδομένων του Δημοσίου (άρθρο 67), καθορίζεται ο τρόπος διάθεσης και περαιτέρω χρήσης των ερευνητικών δεδομένων (άρθρο 68), προσδιορίζεται η αρχή αποφυγής διακρίσεων μέσω των επιβαλλόμενων όρων για περαιτέρω χρήση εγγράφων (άρθρο 69), καθιερώνεται η ελεύθερη περαιτέρω χρήση εγγράφων και η κατ' εξαίρεση συμφωνία περί αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης (άρθρο 70), και εισάγεται κατάλογος συνόλων δεδομένων υψηλής αξίας μέσω της ενσωμάτωσής τους στο Παράρτημα ΧΙΙ του νομοσχεδίου (άρθρο 71). Περαιτέρω, καθορίζεται ο τρόπος διάθεσης των συνόλων δεδομένων υψηλής αξίας (άρθρο 72), ρυθμί-

ζεται η υποχρέωση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης να υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής ετήσια έκθεση για τη διάθεση και περαιτέρω χρήση των ανοικτών δεδομένων (άρθρο 73), και ορίζεται το Τριμελές Διοικητικό Εφετείο ως αρμόδιο για την εκδίκαση αιτήσεων ακύρωσης κατά ατομικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κεφαλαίου αυτού (άρθρο 74).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΑ' (άρθρα 75-83), υπό τον τίτλο «Ψηφιακή Διαφάνεια-Πρόγραμμα Διαύγεια», ρυθμίζεται εκ νέου η υποχρέωση ανάρτησης των πράξεων των φορέων του δημοσίου τομέα (άρθρο 75), ορίζονται οι κατηγορίες των πράξεων που αναρτώνται στο διαδίκτυο, ο τρόπος ανάρτησής τους (άρθρα 76-77), και καθορίζεται η έναρξη ισχύος των κατά νόμο δημοσιευτών στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως πράξεων καθώς και τον λοιπών που αναρτώνται στο διαδίκτυο (άρθρο 78). Επίσης, προβλέπεται ότι η ανάρτηση πράξεων στο διαδίκτυο λαμβάνει χώρα με την επιφύλαξη των σχετικών με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διατάξεων, των κρατικών απορρήτων, των κανόνων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και άλλων ειδικότερων διατάξεων (άρθρο 79), καθορίζεται η διαδικασία και τα αρμόδια όργανα για την ανάρτηση των νόμων και των λοιπών πράξεων στο διαδίκτυο (άρθρο 80), ρυθμίζεται η υποχρέωση ανάρτησης οργανογράμματος (άρθρο 81) και δημοσίευσης εκτέλεσης προϋπολογισμών των φορέων του δημοσίου τομέα (άρθρο 82) και, τέλος, η ανάρτηση των ποσών επιχορήγησης άνω των 3.000 ευρώ σε μη κερδοσκοπικούς φορείς (άρθρο 83).

Με το Κεφάλαιο ΙΒ' (άρθρο 84), με τίτλο «Διαλειτουργικότητα», ορίζεται η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης ως φορέας αρμόδιος για ηλεκτρονική ταυτοποίηση και την επιβεβαίωση ταυτότητας των φυσικών προσώπων, καθώς και για την επίτευξη διαλειτουργικότητας των φορέων του δημοσίου τομέα.

Με το Κεφάλαιο ΙΓ' (άρθρα 85-88), υπό τον τίτλο «Υποδομές», ορίζεται ότι η Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ., το Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας (Ε.Δ.Υ.Τ.Ε. Α.Ε.) και η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (Η.ΔΙ.Κ.Α. Α.Ε.) είναι οι αρμόδιοι φορείς για την προμήθεια κατά προτεραιότητα, συλλογικά, για τους φορείς του δημοσίου τομέα υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους (άρθρο 85), προβλέπεται η παροχή ψηφιακών δημοσίων υπηρεσιών από τους φορείς του δημοσίου τομέα με τη χρήση υπολογιστικών υποδομών νέφους (άρθρο 86), ορίζονται: το Κυβερνητικό Νέφος Δημοσίου Τομέα (G-Cloud), το Κυβερνητικό Νέφος Τομέα Έρευνας και Εκπαίδευσης (RE-Cloud) και το Κυβερνητικό Νέφος Τομέα Υγείας (H-Cloud) (άρθρο 87)

και, τέλος, ρυθμίζεται η τήρηση, από τη Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ., μητρώου πληροφοριακών και επικοινωνιακών υποδομών και συστημάτων του λογισμικού των φορέων του δημοσίου τομέα και των κατηγοριών αρχείων και δεδομένων που χρησιμοποιούν ή τηρούν οι ως άνω φορείς (άρθρο 88).

Με το Κεφάλαιο ΙΔ' (άρθρα 89-91), υπό τον τίτλο «Μητρώα Ψηφιακής Διακυβέρνησης», ορίζεται ότι στη Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ. δημιουργούνται και τηρούνται το Μητρώο Διαλειτουργικότητας (άρθρο 89), το Εθνικό Μητρώο διαδικασιών (άρθρο 90) καθώς και το Μητρώο Δικτυακών Τόπων (άρθρο 91).

Με το Κεφάλαιο ΙΕ' (άρθρα 92-98), υπό τον τίτλο «Ανάπτυξη ψηφιακού Οικοσυστήματος 5G στην Ελλάδα μέσω καινοτόμων επενδυτικών εργαλείων και άλλες διατάξεις», μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι το Δημόσιο δεσμεύει ζώνη ορισμένων ραδιοσυχνοτήτων επί δέκα (10) έτη, με σκοπό την αξιοποίησή της σε δίκτυα προϊόντα ή/και υπηρεσίες που λειτουργούν σε υποδομές 5G (άρθρο 92), συνιστάται η Εταιρεία «Συμμετοχές 5G Α.Ε.» ως θυγατρική της «Ελληνικής Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.» (άρθρο 93), συνιστάται το «Ταμείο Φαιστός» από την Εταιρεία «Συμμετοχές 5G Α.Ε.» με τη μορφή Αμοιβαίου Κεφαλαίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (άρθρο 94), ρυθμίζονται, διά της τροποποίησης των διατάξεων του ν. 4563/2018, ζητήματα πρόσβασης των μονίμων κατοίκων των περιοχών εκτός τηλεοπτικής κάλυψης στους ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας (άρθρο 95), καθορίζεται η διαδικασία επαλήθευσης στοιχείων ταυτότητας συνδρομητή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 96) καθώς και ο τρόπος συλλογής στοιχείων ταυτότητας συνδρομητή κινητής τηλεφωνίας κατά τη σύναψη σύμβασης με τον πάροχο (άρθρο 97), και θεσπίζεται η δυνατότητα για την Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε. να συνάπτει προγραμματικές συμφωνίες με Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα κ.ά. (άρθρο 98).

Με το Κεφάλαιο ΙΣΤ' (άρθρα 99-108), υπό τον τίτλο «Τελικές, μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις», ρυθμίζεται η κατάργηση της τηλεομοιοτυπίας (FAX) στο Δημόσιο από 1.1.2021 (άρθρο 99), προστίθενται διατάξεις στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας ως προς τη βεβαίωση του γνησίου υπογραφής και την επικύρωση αντιγράφων (άρθρο 100), τροποποιούνται, αφενός, ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας και, αφετέρου, ο Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας σχετικά με την αποδεικτική ισχύ ηλεκτρονικών δημοσίων εγγράφων (άρθρα 101-102), ορίζεται ότι το άρθρο 84 του νομοσχεδίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των φορέων του δημοσίου τομέα υπερισχύει κάθε άλλης γενικής ή ειδικής διάταξης που ρυθμίζει σχετικά ζητήματα (άρθρο 103), εισάγονται μεταβατικές διατάξεις (άρθρα 104-106), εξουσιοδοτικές διατάξεις (107) και, τέλος, καθορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 108).

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 109-232), υπό τον τίτλο «Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών: Ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972 και άλλες διατάξεις», διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) κεφάλαια. Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση, «ο παρών “Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών” ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο την οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θέσπιση Ευρωπαϊκού Κώδικα διατηρώντας ή τροποποιώντας παράλληλα διατάξεις του νόμου αυτού που αφορούν σε εθνικές ρυθμίσεις και που δεν θίγονται από τις διατάξεις της οδηγίας (...) Ο παρών νόμος θεσπίζει εναρμονισμένο πλαίσιο κανόνων για: (α) τη ρύθμιση των δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις εξελίξεις της αγοράς, (β) τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (εφεξής Ε.Ε.Τ.Τ.), του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθώς και των άλλων αρμόδιων-κατά περίπτωση-αρχών, (γ) την ενσωμάτωση των επικαιροποιημένων ορισμών της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972, επαναλαμβάνοντας, για λειτουργικούς λόγους, τους ορισμούς που ήδη προβλέπονται στο ελληνικό δίκαιο (ν. 4070/2012)». Ειδικότερα:

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Α΄ (άρθρα 109-149), υπό τον τίτλο «Πλαίσιο (Γενικοί κανόνες για την οργάνωση του τομέα)», ορίζονται, μεταξύ άλλων, το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Μέρους (το οποίο δεν καταλαμβάνει το περιεχόμενο υπηρεσιών που παρέχονται μέσω δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και με τη χρησιμοποίηση υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως είναι το ραδιοηλεκτρονικά εκπεμπόμενο περιεχόμενο), οι σκοποί του Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και οι αρμόδιες αρχές (ιδίως το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης και η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων ως Εθνική Ρυθμιστική Αρχή) και οι αρμοδιότητές τους, και τίθενται οι γενικές αρχές χρήσης ραδιοφάσματος και διαχείρισης δορυφορικών τροχιών και συσχετισμένων συχνοτήτων (άρθρα 109-119). Επίσης, θεσπίζονται κανόνες για τη γενική άδεια δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, για τα δικαιώματα χρήσης ραδιοφάσματος και πόρων αριθμοδότησης, καθορίζονται οι όροι, οι ειδικές υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που συνοδεύουν τη χορήγησή τους (άρθρα 120-123), ορίζονται κυρώσεις και διοικητικές επιβαρύνσεις σε περίπτωση παράβασης των ανωτέρω (124), και παρέχεται η δυνατότητα τροποποίησης, περιορισμού ή ανάκλησης των δικαιωμάτων χρήσης ραδιοφάσματος ή πόρων και των δικαιωμάτων εγκατάστασης ευκολιών, με την τήρηση συγκεκριμένων όρων (άρθρα 126-127). Οι επιχειρήσεις παροχής δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών υποχρεούνται να διαβιβάζουν στην Ε.Ε.Τ.Τ. και στο Body of European Regulators for Electronic Communications (εφεξής BEREC) όλες τις πληροφορίες,

συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών, που είναι αναγκαίες για τον έλεγχο της συμμόρφωσής τους προς την κείμενη νομοθεσία (άρθρα 128-129). Περαιτέρω, ορίζεται ότι το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης διενεργεί γεωγραφική έρευνα σχετικά με την εμβέλεια των δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών που είναι κατάλληλα να παρέχουν ευρυζωνικές υπηρεσίες (ευρυζωνικά δίκτυα), τις οποίες επικαιροποιεί τουλάχιστον ανά τριετία, με σκοπό την αναβάθμιση και την ανάπτυξη δικτύων υψηλής χωρητικότητας ή την επέκταση των δικτύων για την επίτευξη μεγαλύτερης ταχύτητας καταφόρτωσης (άρθρο 130). Επίσης θεσπίζονται κανόνες διαφάνειας και διαβούλευσης με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη για τα μέτρα που λαμβάνει η Ε.Ε.Τ.Τ. και κάθε άλλη αρμόδια αρχή σύμφωνα με τον υπό ψήφιση νόμο, ιδίως προκειμένου περί ηλεκτρονικών υπηρεσιών με σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά (άρθρα 131 και 132), εισάγονται διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών, εγχώριων ή διασυνοριακών, μεταξύ παρόχων και καταναλωτών ή επιχειρήσεων (άρθρα 133-135), καθώς και διαδικασίες οργάνωσης, συντονισμού και λειτουργίας του ραδιοφάσματος μεταξύ των κρατών μελών (άρθρο 136), και θεσπίζονται κυρώσεις για την παράβαση των ανωτέρω κανόνων, την εφαρμογή και συμμόρφωση προς τους οποίους εποπτεύει η Ε.Ε.Τ.Τ. (άρθρα 137-138). Κατά των κανονιστικών πράξεων της Ε.Ε.Τ.Τ. χωρεί αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και κατά των αποφάσεών της με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις, προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, υπό τον όρο της κατάθεσης στην Ε.Ε.Τ.Τ. ποσού ίσου με το 30% του επιβαλλόμενου προστίμου, με όριο το ποσό των 500.000 ευρώ (άρθρο 139). Ακολουθούν ρυθμίσεις για την εδραίωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρονικών υπηρεσιών, για τη συνεκτική εφαρμογή διορθωτικών μέτρων αναφορικά με μέτρα που σχεδιάζει η Ε.Ε.Τ.Τ., για τη συνεκτική εκχώρηση του ραδιοφάσματος, καθώς και για την εναρμόνιση της Ε.Ε.Τ.Τ. και των άλλων αρμόδιων εθνικών αρχών προς τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (άρθρα 140-147). Επίσης, θεσπίζονται διατάξεις για την ασφάλεια των δικτύων και των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, για την εφαρμογή των οποίων αρμόδια αρχή είναι η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (εφεξής Α.Δ.Α.Ε., άρθρα 148-149).

Το Κεφάλαιο II (άρθρα 150-191), υπό τον τίτλο «Δίκτυα», εισάγει, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για την είσοδο των παρόχων δημόσιων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην αγορά και την ανάπτυξη δικτύων, ιδίως με την επιβολή τελών δικαιωμάτων χρήσης, και για την παρακολούθηση, κατόπιν σχετικής ανάλυσης της αγοράς, εταιρειών με σημαντική ισχύ στην αγορά, στις οποίες δύνανται να επιβάλλονται διορθωτικά μέτρα. Επίσης, ρυθμίζονται ζη-

τήματα πρόσβασης των παρόχων σε ιδιοκτησίες ή κοινόχρηστους χώρους, θέματα πρόσβασης σε ραδιοφάσμα, διάρκειας ισχύος, ανανέωσης, μεταβίβασης ή χρονομίσθωσης των παρεχόμενων δικαιωμάτων χρήσης, συγχρονισμού των εκχωρήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανάπτυξης και χρήσης εξοπλισμού ασύρματου δικτύου. Παράλληλα, θεσπίζονται κανόνες για την πρόσβαση, τη διασύνδεση και τη διαλειτουργικότητα των παρόχων, φορέων και επιχειρήσεων σε υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών υπό την εποπτεία της Ε.Ε.Τ.Τ., εισάγονται υποχρεώσεις ελέγχου τιμών και κοστολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και ρυθμιστικές υποχρεώσεις που επιβάλλονται από την Ε.Ε.Τ.Τ. στις επιχειρήσεις με σημαντική ισχύ σε συγκεκριμένη λιανική αγορά.

Το Κεφάλαιο III (άρθρα 192-223), υπό τον τίτλο «Υπηρεσίες» θεσπίζει ιδίως ρυθμίσεις για τις υποχρεώσεις της καθολικής υπηρεσίας (περιεχόμενο, κόστος, διαθεσιμότητα, καθεστώς των υφιστάμενων καθολικών υπηρεσιών, έλεγχος δαπανών, χρηματοδότηση, απαιτήσεις διαφάνειας, μηχανισμός αποζημίωσης επιχειρήσεων), η οποία πρέπει να είναι οικονομικά προσιτή και στους καταναλωτές με χαμηλό εισόδημα ή ειδικές κοινωνικές ανάγκες, υπό τους προσδιοριζόμενους όρους (άρθρα 192-200). Περαιτέρω, θεσπίζονται κανόνες αναφορικά με τη χορήγηση δικαιωμάτων χρήσης πόρων αριθμοδότησης (όροι, προϋποθέσεις, διαδικασία, τέλη) και καθορίζονται τα δικαιώματα των τελικών χρηστών. Ορίζεται, επίσης, μεταξύ άλλων ότι: α) η Ε.Ε.Τ.Τ. εισηγείται στον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης το Εθνικό Σχέδιο Αριθμοδότησης, στο πλαίσιο του οποίου διασφαλίζεται η επάρκεια σε αριθμούς και σειρές αριθμών για όλες τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών που παρέχονται προς το κοινό, με την επιφύλαξη τυχόν περιορισμών που αφορούν λόγους εθνικής ασφάλειας, όπως διασφαλίζεται και το ότι οι τελικοί χρήστες έχουν ατελώς πρόσβαση σε υπηρεσίες που εξασφαλίζουν τη λειτουργία ανοικτής γραμμής για αγνοούμενα παιδιά και γραμμής υποστήριξης για παιδιά (άρθρα 201-205). β) Οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών οφείλουν να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των τελικών χρηστών (άρθρα 206-209). γ) Εισάγονται υποχρεώσεις προσυμβατικής πληροφόρησης των τελικών χρηστών από τους παρόχους, οι οποίοι υποχρεούνται να χορηγούν στους τελικούς χρήστες σαφή σύνοψη της σύμβασης και να τους ενημερώνουν εγκαίρως για τη χρήση των υπηρεσιών στην οποία έχουν προβεί σε σχέση με όριο κατανάλωσης των υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στο τιμολογιακό τους πρόγραμμα, προς αποφυγή υπερχρεώσεων (άρθρο 210). δ) Θεσπίζεται υποχρέωση της Ε.Ε.Τ.Τ. να διασφαλίζει την ατελή πρόσβαση των τελικών χρηστών σε ανεξάρτητο εργαλείο σύγκρισης και αξιολόγησης υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο και υπηρεσιών διαπροσωπικών επικοινωνιών αναφορικά με τις τιμές, τα τιμολόγια και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών (άρθρο 211). ε) Επικαιροποιούνται οι κανόνες παροχής

πληροφοριών από τους παρόχους προς τους τελικούς χρήστες, κατόπιν απόφασης της Ε.Ε.Τ.Τ., για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο και των υπηρεσιών διαπροσωπικών επικοινωνιών, καθώς και για τη διάρκεια και την καταγγελία της σύμβασης παροχής των υπηρεσιών αυτών, και ρυθμίζονται ζητήματα αλλαγής παρόχου και φορητότητας αριθμού (άρθρα 212-214). στ) Εισάγονται ρυθμίσεις για τις περιπτώσεις παροχής δέσμης υπηρεσιών ή δέσμης υπηρεσιών και τερματικού εξοπλισμού, ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας των υπηρεσιών υπό συνθήκες ανωτέρας βίας ή καταστροφικής βλάβης του δικτύου και τη δυνατότητα ατελούς πρόσβασης όλων των τελικών χρηστών μέσω επικοινωνιών έκτακτης ανάγκης σε υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, με τη χρησιμοποίηση του ενιαίου ευρωπαϊκού αριθμού έκτακτης ανάγκης «112» και κάθε εθνικού αριθμού έκτακτης ανάγκης, καθώς και ρυθμίσεις για τη δημιουργία συστήματος προειδοποίησης του κοινού σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης ή επικίνδυνων φαινομένων ή συμβάντων (άρθρα 215-218). ζ) Διασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση των τελικών χρηστών με αναπηρίες στις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών και η διαλειτουργικότητα ραδιοφωνικών δεκτών αυτοκινήτων, ραδιοφωνικών δεκτών ευρείας κατανάλωσης και ψηφιακού τηλεοπτικού εξοπλισμού ευρείας κατανάλωσης (άρθρα 219 και 221). η) Ρυθμίζονται θέματα υπηρεσίας πληροφοριών καταλόγου και υποχρεώσεων «μεταφοράς σήματος», και παροχής πρόσθετων ευκολιών από τους παρόχους, ατελώς, εν όλω ή εν μέρει (άρθρα 220, 222 και 223).

Το Κεφάλαιο IV (άρθρα 224-229), υπό τον τίτλο «Τελικές Διατάξεις» περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες ρυθμίσεις: α) Εισάγεται υποχρέωση της Ε.Ε.Τ.Τ. να γνωστοποιεί, ιδίως μέσω της ιστοσελίδας της, πληροφορίες που αφορούν τον υπό ψήφιση νόμο (Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών) και να κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις επωνυμίες των επιχειρήσεων που υπέχουν υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας, καθώς και εκείνων με σημαντική ισχύ στην αγορά, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα (άρθρα 224-225). β) Θεσπίζονται μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις (άρθρα 226-227). γ) Ορίζεται ότι, με απόφαση της Ε.Ε.Τ.Τ., τα μέλη της μπορούν να έχουν νομική υποστήριξη ακόμη και μετά τη λήξη της θητείας τους ή την αποχώρησή τους από την υπηρεσία, σε περίπτωση διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης ή όταν ενάγονται ή διώκονται ποινικά για πράξεις ή παραλείψεις κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, εκτός από τις περιπτώσεις ποινικής δίωξής τους ύστερα από καταγγελία εκ μέρους της Υπηρεσίας (άρθρο 228). δ) Αναφέρονται τα επισυναπτόμενα Παραρτήματα (άρθρο 229).

Το Μέρος Γ' (άρθρα 230-232), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις» περιλαμβάνει ρυθμίσεις με τις οποίες, μεταξύ άλλων, τροποποιείται το καταστατικό της Μονάδας Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων

A.E.

B. Όπως συνάγεται και από την τηρηθείσα διαδικασία στην αρμόδια Διαρκή Επιτροπή της Βουλής, δεν πρόκειται περί «κώδικος» κατά την έννοια του άρθρου 76 παρ. 6 του Συντάγματος, αλλά περί νομοσχεδίου που συζητείται κατά την τακτική νομοθετική διαδικασία.

Γ. Σε ό,τι αφορά το Μέρος Β΄, με την εξαίρεση του Κεφαλαίου Α΄, τα λοιπά Κεφάλαια του νομοσχεδίου ακολουθούν τη λατινική αρίθμηση. Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, προτείνεται η ενιαία εφαρμογή είτε της ελληνικής είτε της λατινικής αρίθμησης.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί των άρθρων 11 και 107 παρ. 6

Με τις διατάξεις του άρθρου 11 θεσπίζεται «προσωπικός αριθμός (Π.Α.)», ως αριθμός υποχρεωτικής επαλήθευσης της ταυτότητας των φυσικών προσώπων στις συναλλαγές τους με τους φορείς του δημοσίου τομέα, και «Μητρώο Προσωπικού Αριθμού», το οποίο τηρεί η Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, ως υπεύθυνη επεξεργασίας και αποκλειστικά αρμόδια για την παροχή υπηρεσιών επαλήθευσης ταυτότητας φυσικών προσώπων προς τους φορείς του δημοσίου τομέα και για την αντιστοίχιση των προσωπικών αριθμών με τους αναγνωριστικούς αριθμούς των μητρώων (ειδικούς τομεακούς αριθμούς) των φορέων του δημοσίου τομέα, ιδίως Α.Φ.Μ. και Α.Μ.Κ.Α.

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 36 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) «[τ]α κράτη μέλη ζητούν τη γνώμη της εποπτικής αρχής κατά την εκπόνηση προτάσεων νομοθετικών μέτρων προς θέσπιση από τα εθνικά κοινοβούλια ή κανονιστικών μέτρων που βασίζονται σε τέτοια νομοθετικά μέτρα, τα οποία αφορούν την επεξεργασία», σύμφωνα δε με την περίπτωση γ) της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του ν. 4624/2019, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα «[...] γ) παρέχει γνώμη για κάθε ρύθμιση που πρόκειται να περιληφθεί σε νόμο ή σε κανονιστική πράξη, η οποία αφορά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η διαβούλευση πραγματοποιείται κατά το στάδιο εκπόνησης της ρύθμισης σε χρόνο και με τρόπο που καθιστά εφικτή την έγκαιρη διατύπωση γνώμης από την Αρχή και τη σχετική διαβούλευση επί του περιεχομένου του σχεδίου ρύθμισης».

Επισημαίνεται, καταρχάς, ότι από την Αιτιολογική Έκθεση επί του νομο-

σχεδίου και τα συνοδευτικά αυτού κείμενα δεν προκύπτει η διατύπωση γνώμης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Περαιτέρω, η σύσταση Μητρώου Προσωπικού Αριθμού, το οποίο περιλαμβάνει στοιχεία ταυτότητας (όνομα, επώνυμο, μητρώνυμο, ημερομηνία γέννησης, τόπο γέννησης) και ειδικούς τομεακούς αριθμούς (Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης «Α.Μ.Κ.Α.» και Αριθμό Φορολογικού Μητρώου «Α.Φ.Μ.»), αν δεν τεθεί υπό τις κατάλληλες εγγυήσεις, τα απαιτούμενα μέτρα και τους αντίστοιχους μηχανισμούς ασφαλείας, δύναται, ενδεχομένως, συνεκτιμωμένης της έκτασης του πεδίου εφαρμογής της ρύθμισης, να θέσει υπό διακινδύνευση την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των πολιτών.

Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι, κατά την έκδοση του προεδρικού διατάγματος, το οποίο προβλέπεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 107 (με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, κατόπιν γνωμοδότησης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, και αφού έχει προηγηθεί εκτίμηση του αντικτύπου της επεξεργασίας στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων), θα υπάρξει σχετικός προβληματισμός ως προς τις απαιτούμενες εγγυήσεις, τα μέτρα προστασίας και τους μηχανισμούς ασφαλείας.

2. Επί των άρθρων 7, 8, 9 παρ. 5, 90, 91, 93 και 94

Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 7, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 9, στην παράγραφο 1 του άρθρου 90, στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 91 και στην παράγραφο 1 των άρθρων 93 και 94 θα ήταν ορθότερη η χρήση του όρου «συνιστάται» αντί του όρου «[σ]υστήνεται». Επίσης, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 8 θα ήταν ορθότερη η χρήση του όρου «συνιστάται» αντί του όρου «[σ]υγκροτείται».

3. Επί του άρθρου 9

Με τις διατάξεις του άρθρου 9 ορίζεται σε κάθε Υπουργείο, με απόφαση του αρμοδίου Υπουργού, Υπηρεσία Ψηφιακής Διακυβέρνησης «η οποία δύναται να έχει οποιοδήποτε διοικητικό επίπεδο και η οποία έχει ως αποστολή τον συντονισμό όλων των δράσεων ψηφιακού μετασχηματισμού του Υπουργείου (...) Στην Υπηρεσία Ψηφιακής Διακυβέρνησης υπάγονται όλες οι αρμοδιότητες που σχετίζονται με την αξιοποίηση των ΤΠΕ και γενικότερα τον συντονισμό της υλοποίησης δράσεων ψηφιακής διακυβέρνησης. Ειδικότερα (...)».

Θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμο να διευκρινισθεί αν η ανωτέρω υπαγωγή αρμοδιοτήτων, ανά Διεύθυνση ή ανά Τμήμα, αναλόγως του διοικητικού επι-

πέδου που θα έχει έκαστη Υπηρεσία Ψηφιακής Διακυβέρνησης, θα πραγματοποιείται με υπουργική απόφαση ορισμού της Υπηρεσίας κατά την παράγραφο 1 του ως άνω άρθρου ή με προεδρικό διάταγμα κατά την παρ. 1 του άρθρου 20 του ν. 4622/2019.

4. Επί του άρθρου 18

Στην παράγραφο 4 γίνεται αναφορά στην Αρχή Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου (Α.Π.Ε.Δ.), η οποία ορίζεται στο άρθρο 58 του νομοσχεδίου. Εκ παραδρομής δεν έχει τεθεί το άρθρο «του» μετά τη φράση «Αρχή Πιστοποίησης» και πριν από τη φράση «Ελληνικού Δημοσίου».

5. Επί του άρθρου 20

Θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμη η αντικατάσταση του τίτλου «Ηλεκτρονική αρχειοθέτηση» με τον τίτλο «Τήρηση ηλεκτρονικού αρχείου», ο οποίος αποδίδει καλύτερα το νόημα των διατάξεων του άρθρου.

6. Επί του άρθρου 26

Ερωτάται αν η χρήση, στην παράγραφο 1, του όρου «θυρίδες φορέων» χρήζει συμπλήρωσης ως «θυρίδες φορέων του δημοσίου τομέα», όπως αυτές ορίζονται στην παράγραφο 57 του άρθρου 2 του νομοσχεδίου.

Περαιτέρω, στην παράγραφο 3 ορίζεται ως «[υ]πεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων που τηρούνται στη θυρίδα κάθε φορέα (...) ο ίδιος ο φορέας, ο οποίος είναι υπεύθυνος ιδίως για τον ορισμό των εσωτερικών όρων χρήσης της θυρίδας του και των εξουσιοδοτημένων χρηστών αυτής, καθώς και για τον χρόνο τήρησης και τον τρόπο διαχείρισης και διαγραφής των δεδομένων». Ερωτάται αν θα ήταν, ενδεχομένως, σκόπιμη η ενιαία αντιμετώπιση των ανωτέρω ζητημάτων για όλους τους φορείς, ιδίως ως προς ζητήματα που άπτονται της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

7. Επί του άρθρου 28

Στην παράγραφο 4 η φράση «[τ]α δικαιολογητικά, δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα που απαιτούνται:» χρήζει αναδιατύπωσης, ως εξής: «Τα δικαιολογητικά, δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα, που απαιτούνται για την έκδοση εγγράφων της παραγράφου 1».

8. Επί του άρθρου 60

Το άρθρο 60 τιτλοφορείται «Ορισμοί ανοικτών δεδομένων». Ευνόητο είναι ότι ο όρος «ανοικτά δεδομένα» έχει την έννοια που του αποδίδεται στο στοιχείο 16 του εισαγωγικού μέρους της Οδηγίας 2019/1024. Περαιτέρω, οι αναφερόμενοι στο άρθρο 60 ορισμοί διά των οποίων ενσωματώνεται στην ελληνική έννομη τάξη το άρθρο 2 της ανωτέρω Οδηγίας αφορούν, εν γένει,

εννοιολογικό προσδιορισμό όρων που απαντούν στο σχετικό Κεφάλαιο.

Ως εκ τούτου, θα ήταν πρόσφορη, ενδεχομένως, η αναδιατύπωση του τίτλου του άρθρου 60 με τον γενικό τίτλο «Ορισμοί», προκειμένου να αποδίδεται ορθότερα το περιεχόμενο της διάταξης.

9. Επί του άρθρου 92

Στην παράγραφο 7 του άρθρου 92, η φράση «[κ]ατά τη διαδικασία αδειοδότησης του ν. 4635/2019» πρέπει να συμπληρωθεί ως εξής: «Κατά τη διαδικασία αδειοδότησης σύμφωνα με το Κεφάλαιο Α΄ του Μέρους ΙΑ΄ του ν. 4635/2019».

10. Επί του άρθρου 95

Στην παράγραφο 1, διά της οποίας αντικαθίσταται η παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4563/2018, πρέπει να διορθωθεί ο αριθμός ΦΕΚ της υπ' αριθ. 14879/2018 κοινής απόφασης του Υφυπουργού στον Πρωθυπουργό και του Αναπληρωτή Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων στο ορθό: (Β΄ 4991).

11. Επί του άρθρου 108

Στην παρ. 15 πρέπει να διορθωθεί ο αριθμός ΦΕΚ του π.δ. 150/2001 στο ορθό: (Α΄ 125).

12. Επί του άρθρου 133

α) Επί της παρ. 1 του ως άνω άρθρου: Εν προκειμένω ορίζεται ότι «Ο Συνήγορος του Καταναλωτή, σε συνεργασία με την Ε.Ε.Τ.Τ. όπου κρίνεται αναγκαίο, είναι αρμόδιος για την επίλυση των διαφορών μεταξύ παρόχων και καταναλωτών που προκύπτουν από την εφαρμογή του παρόντος Κώδικα και αφορούν την εκτέλεση των συμβάσεων». Η διατύπωση που υιοθετείται από την προτεινόμενη ρύθμιση φαίνεται να επιτρέπει τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι η αρμοδιότητα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που γεννώνται από την εκτέλεση συμβάσεων παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ανήκει στον Συνήγορο του Καταναλωτή ο οποίος, αν είναι αναγκαίο, μπορεί να συνεργάζεται, κατά την άσκηση των διαμεσολαβητικών καθηκόντων του, με την Ε.Ε.Τ.Τ. Επομένως, ότι πρέπει να προηγείται προσφυγή στον Συνήγορο του Καταναλωτή και, αν αυτή δεν ευοδούται, να ενεργοποιούνται άλλες δυνατότητες νομικής προστασίας.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2013/11/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2013 «για την εναλλακτική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (Οδηγία ΕΕΚΔ)» (ΕΕ L 165/63), η ο-

ποία έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την υπ' αριθμ. 70330/9.7.2015 ΚΥΑ (Β' 1421), αλλά και σύμφωνα με τον ν. 3297/2004 (ιδίως το άρθρο 1 παρ. 1) που διέπει τη λειτουργία της Ανεξάρτητης Αρχής, ο Συνήγορος του Καταναλωτή είναι όργανο συναινετικής, φιλικής επίλυσης των καταναλωτικών διαφορών και δεν έχει αρμοδιότητα εποπτείας και εφαρμογής των διατάξεων του Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών οι οποίες αφορούν τα δικαιώματα των καταναλωτών. Υπό την έννοια αυτή, θα ήταν σκόπιμο να υπάρχει παράλληλη, και όχι επικουρική, δυνατότητα προσφυγής στην Ε.Ε.Τ.Τ., π.χ., αν τα μέρη δεν επιθυμούν να προσφύγουν στον Συνήγορο του Καταναλωτή ή αν δεν επιτευχθεί εξωδικαστικός συμβιβασμός με τη διαμεσολάβηση της Αρχής. Άλλωστε, τα πορίσματα του Συνηγόρου του Καταναλωτή δεν είναι δεσμευτικά ούτε συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις. Υπέρ του συμπεράσματος αυτού συνηγορεί και το άρθρο 25 παρ. 1 της οδηγίας, το οποίο παρέχει μεν τη δυνατότητα ορισμού ανεξάρτητου φορέα με σχετική εμπειρία ως φορέα αρμόδιου για την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών που γεννώνται από την εφαρμογή του Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και αφορούν καταναλωτές, δίνοντας, όμως, προτεραιότητα στην ανάθεση της αρμοδιότητας αυτής είτε στην εθνική ρυθμιστική αρχή (εν προκειμένω την Ε.Ε.Τ.Τ.) είτε σε άλλη αρμόδια αρχή που ευθύνεται για την εφαρμογή των άρθρων 102 έως 107 και του άρθρου 115.

θ) Επί της παρ. 2 του άρθρου 133: Σύμφωνα με την προτεινόμενη ρύθμιση, «Όταν στις διαφορές αυτές της παρ. 1 το ένα τουλάχιστον από τα εμπλεκόμενα μέρη προέρχεται από άλλο κράτος μέλος, ο Συνήγορος του Καταναλωτή συντονίζει τις προσπάθειές του με τον αντίστοιχο αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους αυτού, προκειμένου να επιτύχουν την επίλυση της διαφοράς». Συναφώς επισημαίνεται ότι η εναλλακτική/εξωδικαστική επίλυση καταναλωτικών διαφορών, δηλαδή συμβατικών διαφορών που γεννώνται από πώληση ή σύμβαση παροχής υπηρεσιών, στις οποίες το ένα μέρος είναι καταναλωτής που κατοικεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το άλλο έμπορος εγκατεστημένος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διέπεται από τις διατάξεις της οδηγίας 2013/11/ΕΕ. Η οδηγία αυτή, όπως προαναφέρθηκε, έχει ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη με την υπ' αριθμ. 70330/9.7.2015 ΚΥΑ, στο άρθρο 13 της οποίας ορίζεται ότι «Όσον αφορά διαφορές που ανακύπτουν από διασυνοριακές συμβάσεις πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, όπου ο προμηθευτής είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης, παρέχεται στους καταναλωτές βοήθεια από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταναλωτή Ελλάδας για την πρόσβασή τους στον φορέα ΕΕΔ, που λειτουργεί σε άλλο κράτος μέλος, και είναι αρμόδιος να εξετάσει τη διαφορά τους» (μεταφορά του άρθρου 14 παρ. 2 της οδηγίας 2013/11/ΕΕ). Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταναλωτή Ελλάδας (εφεξής Ε.Κ.Κ.Ε.) είναι μέλος του Δικτύου των Ευρωπαϊκών Κέντρων Καταναλωτή, το οποίο λειτουργεί στα κράτη μέλη, καθώς

και στη Νορβηγία και την Ισλανδία, με αντικείμενο, μεταξύ άλλων τη διασυνοριακή επίλυση καταναλωτικών διαφορών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ελλάδα η αρμοδιότητα εποπτείας και λειτουργίας του Ε.Κ.Κ.Ε. ανήκει, σύμφωνα με το άρθρο 113 παρ. 1 ν. 4314/2014, στην Ανεξάρτητη Αρχή «Συνήγορος του Καταναλωτή». Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. β της υπ' αριθμ. 70330/9.7.2015 ΚΥΑ, το Ε.Κ.Κ.Ε. («Συνήγορος του Καταναλωτή-Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταναλωτή Ελλάδας») αποτελεί σημείο επαφής Ηλεκτρονικής Επίλυσης Διαφορών κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΕ) 524/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2013, για την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 και της οδηγίας 2009/22/ΕΚ (κανονισμός για την ΗΕΚΔ), ΕΕL 165/1.

Κατόπιν των ανωτέρω, θα έπρεπε να γίνει συμπλήρωση, στην παρ. 2, της αναφοράς στον Συνήγορο του Καταναλωτή, με την προσθήκη του Ευρωπαϊκού Κέντρου Καταναλωτή Ελλάδας, το οποίο έχει ως αρμοδιότητα τη διασυνοριακή εξωδικαστική επίλυση καταναλωτικών διαφορών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος, η λέξη «αυτές» παρέλκει και, επομένως, θα έπρεπε να διαγραφεί στην ανωτέρω παράγραφο.

13. Επί του άρθρου 139

Σύμφωνα με την παρ. 3 του προς ψήφιση άρθρου, «Για το παραδεκτό της συζήτησης των προσφυγών, που ασκούνται κατά των αποφάσεων της Ε.Ε.Τ.Τ., ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου, με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα, απαιτείται η κατάθεση στην Ε.Ε.Τ.Τ. ποσού ίσου με το τριάντα τοις εκατό (30%) του επιβαλλόμενου προστίμου, το οποίο ποσοστό δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό των 500.000 €». Κατά συνέπεια, δεν εμποδίζεται η άσκηση αίτησης αναστολής εκτέλεσης της πράξης επιβολής προστίμου, και παραδεκτώς ασκείται αυτή χωρίς καταβολή ποσού ίσου με το 30% του επιβαλλόμενου προστίμου (βλ. άρθρο 202 ΚΔΔ). Ωστόσο, τυχόν χορηγηθείσα αναστολή εκτέλεσης καλύπτει το ως άνω ποσοστό μόνον έως τη συζήτηση του κυρίου ενδίκου βοηθήματος. Σημειώνεται, συναφώς, ότι έχει κριθεί (βλ., ενδεικτικώς, ΑΕΔ 33/1995, ΑΠ 675/2010, ΣτΕ 3470/2007, ΣτΕΟλομ 647/2004, ΣτΕ 2531/2005) ότι δεν αποκλείεται στον κοινό νομοθέτη να θεσπίζει οικονομικές προϋποθέσεις και δαπανήματα, αρκεί αυτές να συνάπτονται προς τη λειτουργία των δικαστηρίων και την ανάγκη αποτελεσματικής απονομής της Δικαιοσύνης και, περαιτέρω, να μην υπερβαίνουν τα όρια εκείνα, πέραν των οποίων θα συνεπάγονταν την άμεση ή έμμεση κατάλυση του δικαιώματος παροχής έννομης δικαστικής προστασίας. Εξ άλλου, παρόμοιο ζήτημα ετέθη όσον αφορά τη συνταγματικότητα της υποχρέωσης κατα-

βολής του παραβόλου του άρθρου 277 παρ. 2α ΚΔΔ, σταθερού ύψους 100 ευρώ, ως όρου του παραδεκτού της άσκησης ορισμένων ένδικων βοηθημάτων, μεταξύ των οποίων και η αίτηση παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας. Βασικό κριτήριο, προκειμένου να αναχθεί το Δικαστήριο σε κρίση περί της συνταγματικότητας ή μη του εν λόγω μέτρου, αποτελεί το ύψος του καταβλητέου παραβόλου. Η υποχρέωση καταβολής παραβόλου είναι σύμφωνη προς το Σύνταγμα όταν, κατά την κοινή πείρα, δεν είναι τέτοιου ύψους, ώστε να παρεμποδίζει το δικαίωμα του διοικουμένου να προσφύγει ενώπιον της Δικαιοσύνης συμφώνως και προς την αρχή της αναλογικότητας (βλ. ΣτΕΟλομ. 601/2012). Συναφώς έχει κριθεί ότι η κατά το άρθρο 277 παρ. 3 ΚΔΔ υποχρέωση καταβολής αναλογικού παραβόλου έφεσης ίσου προς το 2% του αντικειμένου της διαφοράς, θεσπιζόμενη επί ποινή απαραδέκτου και χωρίς καθορισμό σχετικού ανώτατου ορίου, αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος (βλ. ΣτΕ 2049/2015). Συναφής προβληματισμός απαντά και στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως απορρέων συνδυαστικά από το άρθρο 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. και από τη νομολογιακά καθιερωμένη γενική αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. Α. Πλιάκος, Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Νομική Βιβλιοθήκη, 2η έκδοση, 2018, σελ. 371 επ.). Ειδικότερα, η προαναφερθείσα αρχή απαιτεί να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος των ιδιωτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη να προβλέπουν σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσω των ικανών να διασφαλίσουν τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο στους εν λόγω τομείς (βλ. αντί άλλων ΔΕΕ, 27.2.2018, C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses κατά Tribunal de Contas).

Υπό το φως των ανωτέρω, η ρύθμιση κατάθεσης ποσού ίσου με το τριάντα τοις εκατό (30%) του επιβαλλόμενου προστίμου, με ανώτατο όριο το ποσό των 500.000 €, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της συζήτησης της προσφυγής κατά πράξης της Ε.Ε.Τ.Τ., τελεί υπό τις συνταγματικές προϋποθέσεις που προκύπτουν από την ως άνω παρατεθείσα νομολογία του ΣτΕ, αποτελεί δε αντικείμενο ad hoc δικαστικής εκτίμησης η συμφωνία της σχολιαζόμενης διάταξης με τη διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος.

14. Επί του άρθρου 229

Η προτεινόμενη διάταξη αναφέρεται σε έντεκα Παραρτήματα (I-XI), όμως, επισυνάπτονται δεκατρία Παραρτήματα (I-XIII).

15. Επί του άρθρου 231

Η ανωτέρω ρύθμιση ορίζει ότι «Όπου στον παρόντα νόμο προβλέπεται η έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων και συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 109 του ν. 4622/2019 (Α΄ 133), η αρμοδιότητα τελικής υπογραφής καθορίζεται κατ' εφαρμογή του άρθρου αυτού». Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 76), «Με το εν λόγω άρθρο, διασαφηνίζεται ότι η αρμοδιότητα έκδοσης των ατομικών διοικητικών πράξεων του προτεινόμενου νομοσχεδίου, εξακολουθεί να διέπεται από το άρθρο 109 του ν. 4622/2019 (Α΄ 133) περί ανάθεσης του δικαιώματος υπογραφής στους Προϊστάμενους των Γενικών Διευθύνσεων των Υπουργείων». Συναφώς επισημαίνεται ότι η προτεινόμενη ρύθμιση φαίνεται να παρέλκει, διότι το άρθρο 109 ν. 4622/2019, ούτως ή άλλως εφαρμόζεται, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του, και δεν εισάγεται ρύθμιση αντίθετη αυτής με τον υπό ψήφιση νόμο.

Αθήνα, 21 Σεπτεμβρίου 2020

Οι Εισηγητές
Δάφνη Ακουμιανάκη
Κωνσταντίνος Δεληκωστόπουλος
Αθηνά Κοντογιάννη
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Νέστωρ Πολίτης
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

